

Мода 1920-х років. Модниці з Володимирського повіту

Поняття «вдягатися модно» походить з XVII ст. і, звісно, з придворної Франції. Мода ж в одязі — це зміна форм і зразків одягу, яка відбувається протягом порівняно коротких проміжків часу. І найбільш різюча зміна модних тенденцій відбулася якраз у 20-х роках XX ст.

Після закінчення Першої світової війни змінився не тільки образ та стиль життя, але й кардинально трансформувався одяг. Ідеал жінки з пишними формами перейшов на жінку з хлопчачою фігурою. Коротка стрижка, мало об'ємна талія, невеликі груди – нові параметри стильної жінки, яка була вільна у виборі і боротьбі за власні права.

Епоха корсетів, довгих спідниць, закритих блузок потрохи відходила в минуле, як непрактична. Образ ідеальної жінки початку XX ст. змінився до невпізнання. Виваженість, манірність та архаїчність, що була виплекана століттями, - зникла. Такі радикальні зміни в одязі були зумовлені серйозними чинниками:

1. Перша світова війна (жінки освоїли нові професії);
2. Покращення соціального становища жінки (право голосу жінки на виборах).

Тож, що саме змінилося? Модний силует на початку 1900-х – це впевнена жінка з пишними низькими грудьми та пишними стегнами. Блузки та сукні закривались спереду щільно та на початку XX століття мали напуск спереду — «голубину грудку» над вузькою талією, скошеною наперед. Талія часто підкреслювалась стрічкою або ремінцем. Вирізи супроводжувались дуже високими манжетами на ребрах. Спідниця часто ззаду тяглась по землі. На початку 1920-х років зміни були радикальні. Жіночий одяг перестав бути образом розкоші і вищого світу. На його пошиття почали використовувати значно менше тканини, таким чином збільшивши його різноманіття.

Занижена талія – це головна особливість моди 20-х років XX ст. Аби надати більш чоловічого вигляду – бюст притискували, обмотуючи тканиною, для того щоб плаття сиділо прямо й вільно. Такі плаття не підкреслювали жіночність фігури, а зміщували акцент з талії на стегна. Також змістився акцент з грудей. Верхня частина плаття перестала декоруватися бантами й фальбантами. Фасон наряду став більш закритим. При цьому почали відкривати руки і спину. Літні сукні ставали тонкими й прозорими, адже шили їх із мусліну та газу. Декольте остаточно вийшло з моди.

Особливості моди 20-х років:

1. Сукні та костюми прямого покрою;
2. Плісировка (плісировка, як спосіб оздоблення українського одягу відома здавна);
3. Пальто прямого покрою звужене донизу з хутряним коміром;
4. З'явилися перші купальні костюми для жінок;

5. Відкриття трикотажу;
6. Поява класичного чорного плаття;
7. Поява журналів мод;
8. Поява штучних тканин.

Основним жіночим одягом міжсезоння були костюми з вовни, твіду, джерсі. Довжина спідниці була на 10 см нижче колін. Жакет лишався напівдовгим, закривав верх спідниці.

Варто згадати, що саме в 1926 році Коко Шанель створила свою знамениту маленьку чорну сукню. Сукня прикривала коліна, оскільки Коко Шанель вважала їх непривабливими. Сукня була виготовлена з чорного крепу Х-подібного силуету з бічними швами і довгими рукавами.

Великої популярності набирали аксесуари. Популярними були довгі перлові буси, невеликі сережки і об'ємні браслети. Пов'язка-бандо (необов'язково із тканини), яка носилася на лобі. Бандо, як правило виготовлялося із тонкої тканини чи мережива, часом прикрашалася вишивкою або зверху на пов'язку нашивалася яскравіша стрічка.

Серед головних уборів переважали капелюшки з невеликими полями або взагалі без них. Маленькі капелюшки із загнутими над лобом крисами називались «кльош», з французької – дзвоник. Вони теж були символом 20-х і, як маленькі дзвоники, сповіщали, що світ змінився назавжди.

У модному львівському журналі «Нова хата» за 1927 рік, описуються головні модні тренди сезону: «Чорні матеріали все ще є дуже модні. Вправді в нас вони прийняті, як матеріал на візитові туалети, але назагал ця краска, як також темногранатова надається дуже добре на одяги до щоденного вжитку, на вулицю.

Найбільш улюбленою є тепер синя краска, а необмежену кількість її відтінків просто тяжко собі уявити. Голубий колір не є до лиця, бо прибліджує, тому більш подобається комплікований синій кольор, який впадає приміром в легко зеленкуватий відтінь.

Вже давно не носили стільки синіх капелюшків як тепер. Один час були модні білі, відтак попелятої і піскової краски, зимою прийшли чорні, а тепер маємо сині, і так в монотонію красок війшов свіжий, живий тон». [2]

Отож, бачимо, що модні тенденції були навіть у виборі і зміні кольору суконь, головних уборів і навіть панчів, бо з кожним роком, як згадується на сторінках журналу, панчохи темніли.

Революційна коротка стрижка стала модною одразу після Першої світової війни, але як модна тенденція вона була визнана лише у 1926 році. До того часу її всіляко критикували і висміювали у тогочасних засобах масової інформації.

На наших теренах (Західна Україна під владою Польщі) така стрижка носила назву «каре» або «боб». Жінки, які носили коротку стрижку піддавалися критиці, адже це суперечило класичному уявленню жіночої краси. Щодо Східної і Центральної України, окупованої радянською владою – навпаки, така нова зачіска віталася. Жінка з коротким волоссям виступала символом нової, будівничої, прогресивної молоді, яка відкинула все буржуазне, царське, традиційне і пішла працювати, адже вона тепер представниця робочого класу, якій заважає довге волосся.

Жіноча коротка зачіска, яка виникла завдяки європейським феміністкам, дійшла й до нашого краю. З цього приводу в журналі «Нова хата» за липень 1925 року читаємо: «На Відень впала епідемія обтинання волосся. Світять голими шийками (як курочки голошийки!) всі дівчата в небезпечному віці, всі панни в критичному віці».[6]

На Володимирщині жінки не мали змоги носити класичні бандо чи то робити модну завивку, адже для неї потрібні були щипці. Винайшов щипці для завивки у 1882 році французький перукар Марсель Грато. Використання їх було досить просте: якщо зажати щипцями пасмо волосся виїмкою вниз – вийде впадинка, а якщо наверх – то випуклість. Звісно, щипці коштували надто дорого, тому наші дівчата користувалися іншими способами і були вони досить практичними. Перший і досить ефективний спосіб – це звичайні коси (навіть на короткій стрижці). При такому природному завиванню зранку варто було лише вкласти зачіску. Другий спосіб потребував трохи зусиль і підходив для волосся яке швидко завивається. Волосся змащували настоянкою із зерен льону, затискали між пальців, формуючи хвилю. Зачіску закріплювали водою з цукром. Вода з цукром фактично заміняла сучасний лак. Все ж таки щипці, або щось подібне до них, робили місцеві ковалі. Такі щипці нагрівали на вогні та обережно підкручували ними волосся. Професійні щипці були лише у Володимирі в перукарнях. Така зачіска була дорогою.

По моді могли одягатися не всі, але все таки прагнення до змін проглядалося мало не всюди. Глибоко віруючі жінки та дівчата, боячись осуду, стримувалися в своїх модних пориваннях. Було й ще кілька важливих причин, що гальмували модні тенденції:

- Перша світова війна призвела до погіршення матеріального стану;
- Голод викликаний Першою світовою війною;
- Зруйновані міста і села під час Першої світової війни та евакуація населення;
- Зміна влади і остаточна окупація Волині Польщею;
- Дефіцит на тканини і продукції легкої промисловості;
- Важка жіноча праця та брак робочої сили.

Щодо появи короткої стрижки, то ще є один ключовий чинник. Волосся почали підстригати жінки, які були сестрами милосердя під час Першої світової війни. Вони підстригали коротко волосся через непрактичність і педикульоз. Епідемія тифу, яка була спричинена довгими військовими діями і в основному була серед військовослужбовців, поширилася і на цивільне населення. Мільйони людей в окопах не мали змоги переодягтися і дотримуватися гігієни. Тиф, який з'явився у солдатів, спричинив страшну пандемію. В підсумку, серед злиднів і голоду, завошивлені люди змушені були підстригати волосся.

Той факт, що саме воші переносять тиф довів чеський вчений Станіслав фон Провасек у 1915 році. Він же й сам помер від тифу у цьому році. А вже в 1918 році Рудольф Вайгель винайшов вакцину від висипного тифу.

На тиф зимою 1919-1920-х років хворіло близько половини цивільного населення. На спад хвороба пішла лише у 1923 році. Тому коротка стрижка була скоріш необхідністю ніж радикальною модою. І через поширення

страшної недуги, вона стала дійсно більш практичною, а з часом і модною у мирний, спокійний час.

Поступове матеріальне покращення та відбудова – все ж таки дали старт революційній моді, яка більш сильніше спочатку виражалася у селах володимирського повіту, ніж у самому місті Володимирі. Яскравим прикладом є світлина жителя міста Володимира-Волинського Олександра Ольховського (Фото 1, Фото 5), родовід якого походить із села Кладнів Коритницької волості Володимир-Волинського повіту та Антоніни Солодухи (Фото 2), уродженки села Верув (нині не існує), яка зберігає у своєму альбомі світлину із села Пузів Коритницької волості (нині Село Зоря Володимир-Волинського району).

З покращенням матеріального становища і з проблиском нових модних тенденцій, жінки все більше почали зважати на модні журнали. Звісно, нам не відомо чи потрапляв до рук володимирчанок модний галицький журнал «Нова хата», що видавався у Львові з 1925 року, але згадати про нього варто, адже він присвячений моді та справам домашнього господарства. Часопис стежив за новачками у світовій моді та оформленні житла, давав поради читачкам стосовно стилізування і декорування помешкань, гармонійного поєднання модерних тенденцій і української народної традиції, вироблення українського стилю в побуті. Редакція запровадила відділ «Ручні роботи», в якому вміщувалися схеми, рисунки (переважно спроектовані та намальовані сестрами Кульчицькими) вишиваних чи мережаних сорочок, обрусів, рушників, наволочок, торбинок, покривал із детальними інструкціями щодо їх виготовлення, підбору орнаментики та кольорової гами. [1]

Бути у тренді галицьким модницям допомагали останні новини зі світу моди та фасони стильного вбрання «на щодень», «на вихід», «на шпацер», «на вечір» і «для спорту». До слова, передплатниці мали змогу щоквартально отримувати таблицю кроїв, а також окремо можна було придбати креслення лекал кожної представленої у журналі моделі.[4]

Правила правильного добору одягу знаходимо в «Новій хаті» за лютий 1929 року:

- не можна одягати вечірню сукню до 19 години вечора;
- не одягати ввечері костюм, в якому ходимо вдень;
- не одягати золоті та дорогі прикраси вдень;
- не одягати спортивні черевички ввечері;
- у містах жінки не ходять на вулиці без капелюха, проте в театрі ніколи не можна сидіти в капелюшку;
- найгірше враження справляє неоднаково одягнена пара, наприклад, вона – надто елегантна, а він – занедбаний, або навпаки;
- перед приходом на гостину варто спитати у господарів, у якому одязі прийти.

Найтяжче для пань, напевно, було дотримуватися останнього правила, інакше би не склався такий жарт: «Друже, зроби мені таку приємність і подбай, щоби твоя жінка не вдягнулася в нову сукню, як прийде до нас на чай. Не хотів би я, щоб це бачила моя жінка».

У «Новій хаті» за 1925 рік подається матеріал про моду на літні сукні: «Сукні все ще короткі, й щораз коротші... Шия відкрита, але розмір декольту

вже далеко менший: крім цього переважно рамований ковнірцем з білого або ясного матеріалу. Дуже модні є всякі плісовані реверси найрізноманітнішої величини, жаботи та камізельки, а на них або прямо на сукнях вив'язані зі стяжки довгі краватки, не раз аж до колін». [1]

Щодо певного архаїзму, що зачався в провінційних містечках, таких, як Володимир, існує кілька версій пояснень того, чому модні тенденції 20-х років наздогнали жінок лише під кінець десятиліття, а не на початку. Головний чинник, звичайно, Перша світова війна і тяжка відбудова. Як згадував у своїй книзі «Княжий город Володимир» Олександр Цинкаловський: «Сумний був вигляд Володимира по війні. Середмістя, де були переважно поверхові кам'яниці, знищила цілком пожежа. Про те, що колись у ньому було, свідчили тільки пообпалювані мури, комини та гори цегли». [8] Другий чинник і не менш важливий – це повоєнний голод та повернення біженців до власних осель. У містах економіка була зупинена повністю, тому на швидкий розквіт годі було надіятися. Тим часом, сільська місцевість розбудовувалася швидше. Забезпечення себе та родини певними продуктами, дало змогу селу швидше повернутися до звичного стану. Врахувати варто і те, що не всі села були евакуйовані. Декому пощастило лишитися і їхній матеріальний стан був значно вищим. Сільські жителі сповна могли забезпечити себе тканиною для пошиття одягу. Селяни самі виготовляли полотно, вичиняли шкіру, адже в них була необхідна сировина: льон, коноплі, вовна, шкіра. Міщанам післявоєнна відбудова давалася важче.

Отже, закінчення великої війни, зміна соціальних ролей у суспільстві, емансипація жінок, популярність спорту, танців та дозвілля окреслили нову епоху та її революційну моду. 20-ті роки ХХ ст. принесли багато новизни, як і в одяг, так і в побут міщан і селян. Одяг став зручнішим, і не дивлячись на певні стереотипи - мода зачепила всіх, навіть тих, хто не сприймав її всерйоз.

Одягаючись, ми щоразу приймаємо рішення про відповідність вбрання до того чи іншого приводу, формуючи власні модні критерії та дотримуючись загальних. Ми маємо святковий і буденний одяг, діловий і спортивний, враховуємо, що і коли варто одіти, а що не варто, тож ми всі не усвідомлюючи того є учасниками моди. Українська мода ХХ століття є складним явищем, попри політичні, історичні, культурні процеси, які пройшли на наших теренах, ми так і не стали ареною моди, ніколи її не диктували, але впевнено слідували за модними світовими тенденціями. У пошуках зручнішого, якіснішого і кращого ми не втратили своєї ідентичності, бо в першу чергу, будь-яка святкова річ чи то сукня, чи то спідниця були з елементами вишивки. Національний костюм пройшов усі етапи перетворення і лишився на полицях наших шаф, як щось особливе і сакральне. Мало того, в силу ж знову таки великих історичних процесів, які відбулися в нашій державі у 2014 році, ми одягнули весь культурний світ у свою вишиванку. Співачки Келлі Осборн, Лана Дей Рей, принцеса Данії Марі Кавальє, модель Кейт Мосс, акторки Холлі Беррі та Ніколь Кідман і багато інших знаменитостей радо позують в одязі від українських дизайнерів. Тож, все таки Україна може диктувати моду світові.

Список використаних джерел

1. Нова хата. № 3, 1925 р. м. Львів
2. Нова хата. № 6, 1927 р. м. Львів
3. Нова хата. № 6, 1929 р. м. Львів
4. Галицька мода: як одягалися, які робили зачіски пані й панянки в Станіславі сто років тому [Інтернет джерело] <http://gk-press.if.ua/x5288/>
5. Жіночі журнали Галичини: досвід сторічної давності та сучасні реалії [Інтернет джерело] <http://gk-press.if.ua/x9882/>
6. «Нова Хата», або журнал для інтелігентного жіноцтва [Інтернет джерело] <https://photo-lviv.in.ua/nova-hata-abo-zhurnal-dlya-inteligentnogo-zhinocztva/>
7. 20-ті роки та модні паралелі [Інтернет джерело] <https://opinionua.com/2020/01/12/20-ti-roki-ta-modni-paraleli/>
8. Цинкаловський О. Княжий город Володимир. Львів, 1935

Фото 1. Денисюк (Тригубка) Доминікія Хомівна з чоловіком Денисюком Миколою Дмитровичем. Кінець 1920-х років. Фото зроблене в м. Замость (Польща). Сукня повністю відповідає тогочасній моді. Тканина цупка, талія занижена. Туфлі на невисокому каблучкові з характерною саме для того періоду ознакою - поперечним ремінцем. Зачіска теж відповідає періоду – коротке каре, злегка підкручене очевидно в домашніх умовах.

Фото 2. Молодь із села Пузів Коритненської волості Володимирського повіту. Святкування Трійці (Зелені свята). 20-ті роки. На світлині чітко видно аксесуари – довге перлове намисто. Можемо спостерігати занижену талію суконь та взуття з ремінцем. Також на голові майже у кожної дівчини є пов'язка-бандо.

Фото 3. Світлина з приватної колекції Кучерявої Романи Іванівни, м.Устилуг. На фото пані Гелена

Фото 4. Світлина з приватної колекції Магдалени Колцон. На фото по центру Станіслава Прусицька з дому Вечорек. Фото зроблене у Володимирі-Волинському. Усі жінки мають коротку стрижку каре і легку завивку, сукні з заниженою талією, а Станіслава Прусицька має довге перлове намисто.

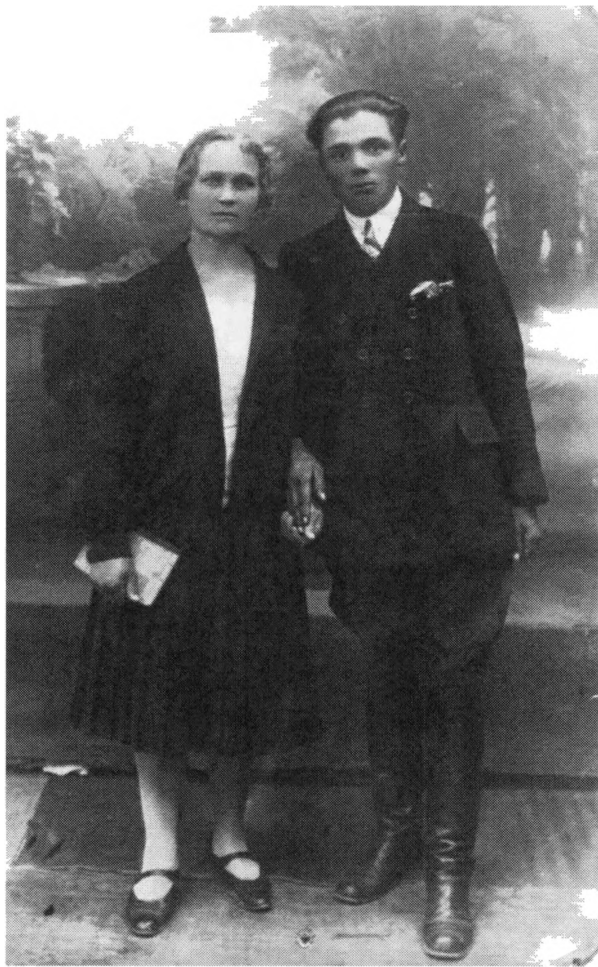

Фото 5. Світлина з приватної колекції Магдалени Колцон. Жінка одягнена в сукню з заниженою талією. Візуально здається, що це костюм з грубої тканини. Натомість верх сукні переходить у спідницю-плісіровку.

Фото 5. Паценюк (Тригубка) Ольга Хомівна та Здебська Лідія. Світлина 1920-х років, с. Кладнів Коритненської волості Володимирського повіту. Фото з приватної колекції Ольховського Олександра

Фото 7. Світлина з приватної колекції Кучерявої Романни Іванівни, м. Устилуг. На фото Анна Валяк з сином Іванком та сестрою

Фото 8. Світлина з приватної колекції Макарик Віталіни. 1920-ті роки

Фото 9. Світлина з приватної колекції Макарик Віталіни. На фото Катерина та Іван Галібеї, 1920-ті роки

Фото 10. З приватної колекції Гілевича Віталія. На світлині Броніслава Гілевич з подругою, м. Володимир-Волинський, 1928 рік

Фото 11. Жителі с. Владинопіль гміни Олеськ, Володимирського повіту. Нині - це село Ладинь Любомльського району. 1929 рік. Фото з сайту Strony o Wolyniu

Фото 12. Молодь Любомля. Стоїть Василь Чунь. З приватної колекції Нелі Башкатової-Мартинець